

Līdzšinējā ES nozīmes biotopu interpretācijas prakse Latvijā - *vēsture, problēmas, risinājumi*

Ivars Kabucis, Ainārs Auniņš
Latvijas Dabas fonds

Kas ir biotops (1.)

Biotops – sauszemes vai ūdeņu nogabals ar viendabīgiem vides apstākļiem, kuros izveidojies tiem maksimāli pielāgojies konkrētas augu, dzīvnieku un mikroorganismu sabiedrību kopums

Kas ir biotops (2.)

Nedzīvās vides apstākļi:

- reljefs;
- augsne;
- temperatūra.

Kas ir biotops (3.)

Dzīvās dabas sastāvdaļas:

augu sabiedrība (arī sēnes un ķērpji)

dzīvnieku sabiedrība

mikroorganismu kopums

Kas ir dabiskie biotopi?

Dabiskie biotopi ir sauszemes vai ūdeņu nogabali, kuru pazīmes nosaka dabiski vai daļēji dabiski ģeogrāfiskie, kā arī dzīvās dabas (biotiskie) un nedzīvās dabas (abiotiskie) apstākļi.

Biotopi, kuru veidošanos nosaka neizmainīta vai cilvēka darbības minimāli izmainīta vide un kuros dominē dabiskie procesi

Biotoņu klasifikācija un interpretācija Latvijā (1.)

- CORINE *Biotoņu* datu bāzes izveidošana
- Latvijas biotoņu klasifikators
- Biotoņu direktīvas ieviešana
 - ES Biotoņu direktīvas I pielikuma biotoņu interpretācija
 - NATURA 2000 aizsargājamo teritoriju tīkla veidošana
 - NATURA 2000 monitorings

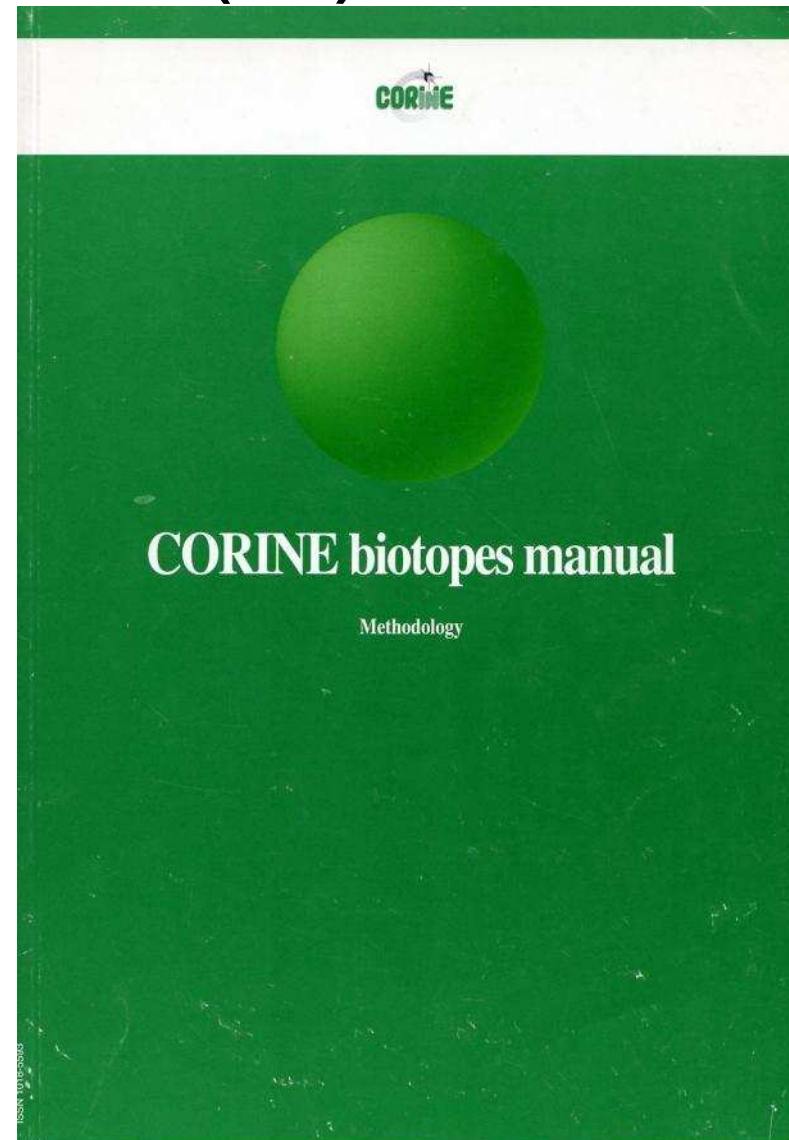

CORINE *Biotopes* datu bāzes izveidošana (1.)

CORINE

COORdination of
Information on the
Environment

Vides informācijas
koordinācija

CORINE *Biotopes* datu bāzes izveidošana (2.)

CORINE *Biotopes* projekts Latvijā 1994. - 1997. gadā

(LR Vides aizsardzības un reģionālās attīstības ministrijas pārraudzībā Latvijas Dabas fondā ar Ziemeļvalstu Ministru padomes un ES PHARE programmas finansējumu)

Galvenais uzdevums - bioloģiskajai daudzveidībai nozīmīgu teritoriju apzināšana un to datu bāzes veidošana pēc vienotas ES valstīs izstrādātas metodikas.

Teritoriju datu bāzē iekļauj retās augu un dzīvnieku sugas, kā arī **visus zināmos biotopus.**

CORINE *Biotopes* datu bāzes izveidošana (3.)

Biotopu klasifikācijai izmanto visai Eiropai vienotu hierarhisku biotopu klasifikatoru.

Biotopu klasificēšanai noteicošais elements ir augu sabiedrība, kuru nosaka pēc to raksturojošām sugām.

Biotopi – vizuāli atpazīstami pēc augu sabiedrības telpiskās struktūras un raksturīgo sugu klātbūtnes, kā arī pēc viegli pamanāmiem nedzīvās dabas elementiem.

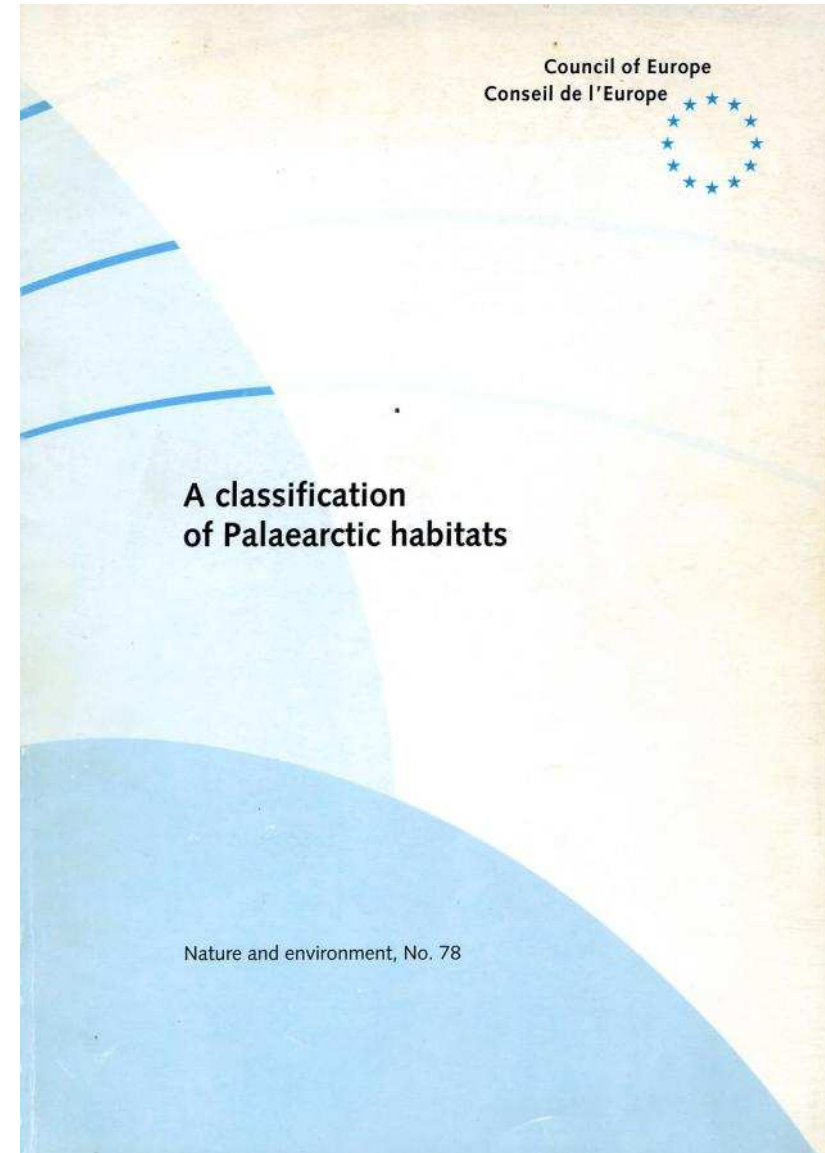
CORINE *Biotopes* datu bāzes izveidošana (4.)

- + Apgūta Eiropas biotopu klasifikācijas pieredze;
- + Latvijas bioloģiskajai daudzveidībai nozīmīgākajās teritorijās sastopamie biotopi interpretēti atbilstoši CORINE *Biotopes* klasifikācijas sistēmai, veidoti biotopu latviskie nosaukumi;
- + Novērtēts biotopu procentuālais īpatsvars teritorijā;
- Nepietiekama Latvijas veģetācijas sistēmas izpēte;
- Nav Latvijas biotopu klasifikatora.

Palearktiskas biotopu klasifikators = EUNIS biotopu klasifikators

- Aptver visu Rietumpalearktiku
- Izstrādāts uz zinātniskiem pamatiem
- Balstīts uz floristisko veģetācijas klasifikāciju
- Plaši izmantots zinātniskajā vidē
- Neizmanto administratīviem mērķiem

Latvijas biotopu klasifikators (1.)

Latvijas Dabas fondā 1998. – 2000. gadā

Dānijas Vides aizsardzības aģentūras finansētā un LR Vides aizsardzības un reģionālās attīstības ministrijas atbalstīta projekta ietvaros

“Sugu un biotopu inventarizācija, dabas aizsardzības plānu izstrāde un dabas aizsardzības struktūru attīstība Latvijā saistībā ar ES putnu un biotopu direktīvu transpozīciju”

- Izveidots hierarhisks biotopu klasifikators dabiskiem, pusdabiskiem un cilvēka veidotiem biotopiem, izmantojot pieejamo fitosocioloģisko, floristisko un faunistisko informāciju
- Balstīts uz Palearktikas biotopu klasifikatoru

Latvijas biotopu klasifikators (2.)

Izdots

2001.gadā

Rīgā

Latvijas Dabas fonds

I.Kabucis (red.)

B.Bambe

L.Enģele

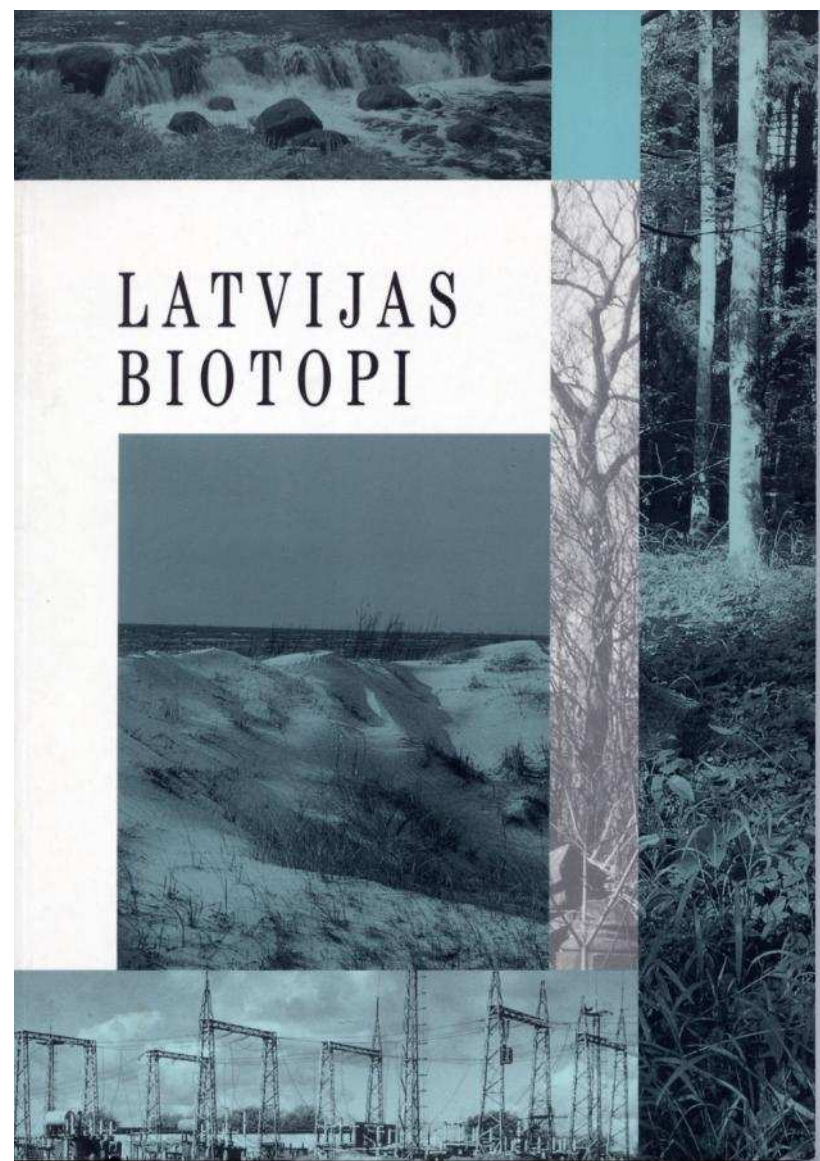
S.Jermacāne

B.Laime

M.Pakalne

J.Smaļinskis

A.Urtāns

ES Biotopu direktīva (1.)

- 2. paragrāfs. Nodrošināt **bioloģisko daudzveidību** aizsargājot dabiskos biotopus un saglabājot vai atjaunojot sugu un biotopu labvēlīgu aizsardzības statusu
- 3. paragrāfs. Izveidot Natura 2000 aizsargājamo teritoriju tīklu I pielikumā iekļautajiem biotopiem un II pielikumā ierakstītajām sugām
- 1 (k). paragrāfs. Natura 2000 aizsargājamo teritoriju tīkls ir svarīgs līdzeklis labvēlīgā aizsardzības statusa nodrošināšanai

ES Biotopu direktīva (2.)

I pielikumā iekļautie biotopi.

Tos vērtē:

- reprezentativitātes līmenis teritorijā;
 - platība % no izplatības valstī (+ pasaulē);

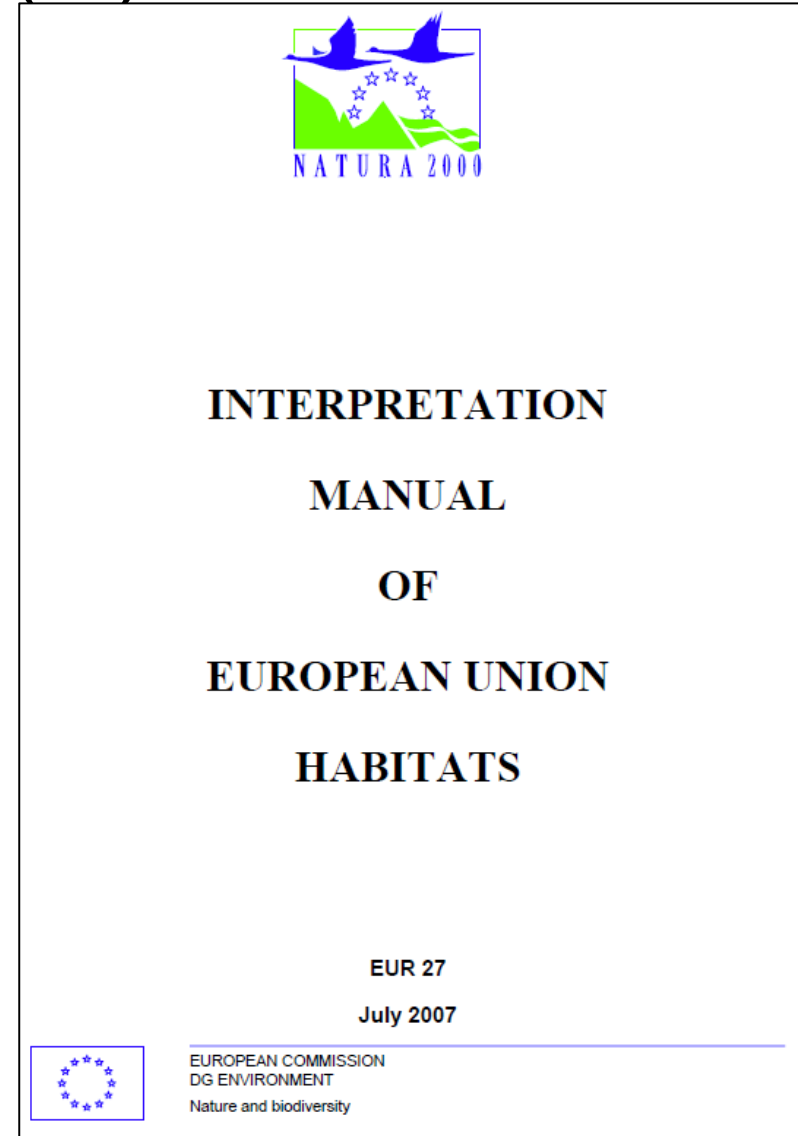
Viens no NATURA 2000 vietu izvēles kritērijiem ir

- struktūras un funkciju saglabāšanās līmenis (vai iespējama atjaunošana).

ES Biotopu direktīvas pielikuma biotopi (1.)

Direktīvas I pielikuma
biotopu interpretācijai
vienota rokasgrāmata
(vairākkārt papildināta)

ES Biotopu direktīvas pielikuma biotopi (2.)

- *Reference list* – valstī sastopamo Direktīvas I pielikuma biotopu saraksts
 - Biotopi, par kuriem valsts uzņēmusies starptautiskas saistības
- Demokrātisks process – saraksts Direktīvas I pielikumā var tikt papildināts
 - Iesaka dalībvalstis

EU10 → EU12 → EU25 → EU27

ES biotopu direktīvas pielikuma biotopi (3.)

ES Biotopu direktīvas pielikuma biotopi nav klasificēti pēc vienotas hierarhiskas sistēmas vai to atlasē izmantota viena klasifikācijas sistēma.

To veido biotopi:

- atbilst Palearktikas biotopu klasifikatora biotopam, nodalītam g.k. pēc augu sabiedrību floristiskās klasifikācijas;
- ietver vairākus Palearktikas biotopu klasifikatora biotopus;
- nodalīti ne pēc augu sabiedrību floristiskās klasifikācijas;
- nodalīti g.k.pēc reljefa pazīmēm (biotopu kompleksi).

ES biotopu direktīvas pielikuma biotopi (4.)

Biotopu direktīvas I pielikuma biotopu saraksts

- veidots ilgstošā periodā,
- sākotnēji balstīts uz Rietumeiropas valstīs valdošo floristisko augu sabiedrību klasifikācijas sistēmu un ar to pamatoto Palearktikas biotopu klasifikatoru,
- papildināts, ES iestājoties Skandināvijas valstīm ar citām veģetācijas un biotopu klasifikācijas tradīcijām,
- papildināts, iestājoties Viduseiropas valstīm un Baltijas valstīm.

ES biotopu direktīvas pielikuma biotopi (5.)

ES Biotopu direktīvas I pielikuma biotopi – instruments bioloģiskās daudzveidības saglabāšanai Eiropā, izdalot tai raksturīgās un apdraudētās vērtības.

ES Biotopu direktīvas I pielikuma biotopi – kompromiss starp dažādām veģetācijas un biotopu klasifikācijas skolām un sistēmām.

ES Biotopu direktīvas pielikuma biotopi Latvijā (1.)

Biotopu saraksta veidošana 1998. – 2000. gadā
Latvijas Dabas fondā

Dānijas Vides aizsardzības aģentūras finansētā un LR Vides aizsardzības un reģionālās attīstības ministrijas atbalstīta projekta ietvaros

“Sugu un biotopu inventarizācija, dabas aizsardzības plānu izstrāde un dabas aizsardzības struktūru attīstība Latvijā saistībā ar ES putnu un biotopu direktīvu transpozīciju”

ES Biotopu direktīvas pielikuma biotopi Latvijā (2.)

Biotopu saraksts – direktīvas pielikuma biotopu interpretācija Latvijā

Darba grupas izveide

Dalība boreālā reģiona biogeogrāfiskajā seminārā

Baltijas Vides foruma BEF veidotie semināri par atsevišķu
biotopu grupu interpretāciju Baltijas valstīs ar Eiropas
Komisijas pārstāvju, vadošo Eiropas biotopu ekspertu
pedalīšanos

Dānijas speciālistu (P.Wind u.c.) konsultācijas

ES putnu un biotopu direktīvas pielikuma biotopi Latvijā (4.)

Interpretācijas rezultāts

“Biotopu rokasgrāmata”

2000. gadā

Rīgā

(papildināta 2004. gadā)

I.Kabucis (red.)

B.Bambe

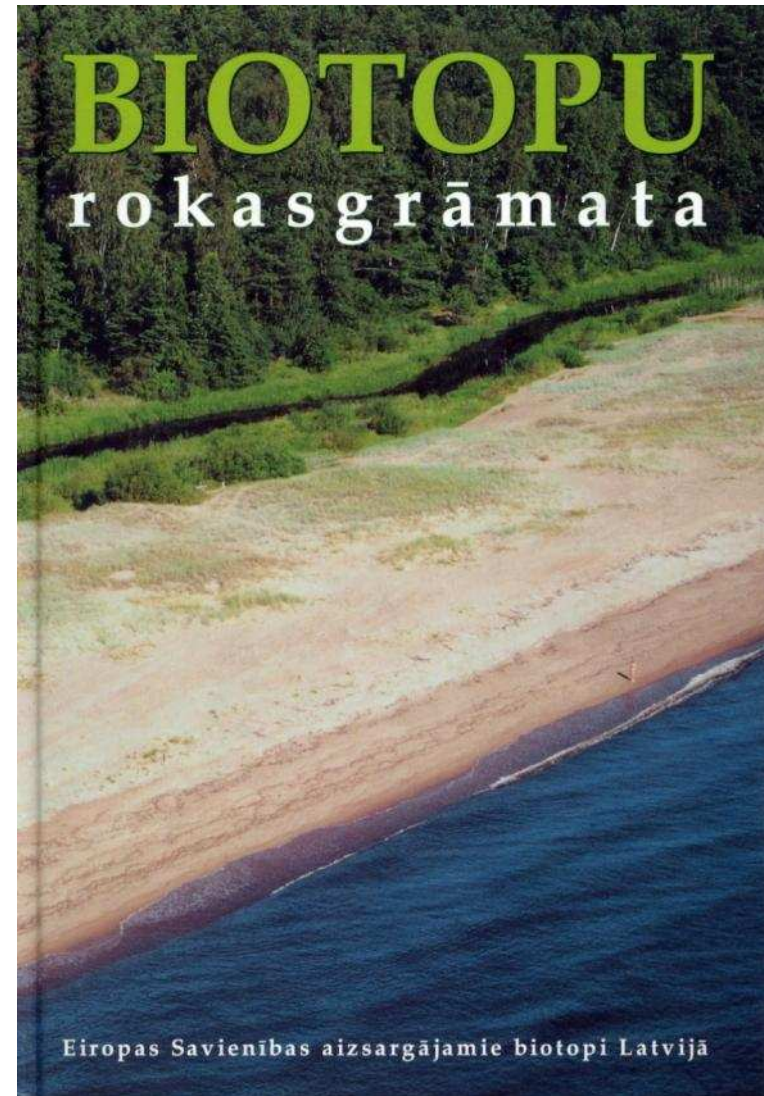
L.Eņģele

B.Laime

M.Pakalne

J.Smaļinskis

A.Urtāns

NATURA 2000 aizsargājamo teritoriju tīkla veidošana

- Projekts "Latvijas Īpaši aizsargājamo dabas teritoriju sistēmas saskaņošana ar EMERALD /Natura 2000 aizsargājamo teritoriju tīklu" (saīsināti - "EMERALD projekts")
- Latvijas biotopu rokasgrāmatā ietvertu biotopu interpretācijas aprobācija praksē
- ES aizsargājamo biotopu sastopamības un aizsardzības stāvokļa novērtējums Latvijā
- Natura 2000 datubāze

Distribution and abundance of habitats listed in the Annex I and species listed in the Annex II of the COUNCIL DIRECTIVE 92/43/EEC

LATVIA

Prepared for the European Topic Centre – Nature Protection and Biodiversity by the project *Preparation for Latvia's compliance with the the Natura 2000 network of protected areas*

Riga, 2004

Natura 2000 datubāze

- Administratīva loma
- Informācija par biotopu platībām, reprezentativitāti un kvalitāti Natura 2000 teritorijās
- Valsts iesniedz Eiropas Komisijai
- Izmaiņas reizi 6 gados

NATURA 2000 monitorings

- Biotopu kartēšana = monitoringa 0. fāze
 - Tikai tām teritorijām, kam kartējuma nav
 - Monitoringa parauglaukumu izvietošanai
- Biotopu saglabāšanās pakāpes un ietekmju (izmaiņu) vērtēšana
 - Struktūru saglabāšanās pakāpe
 - Funkciju saglabāšanās pakāpe
 - Ietekmes

Problēmas biotopu interpretācijā

- Ekspertu subjektivitāte
 - Fitosocioloģiskā pieeja vs dabas aizsardzības vērtība
 - Biotopu nosaukuma problēma
 - Jauna ekspertu paaudze, kas nav piedalījies Natura 2000 procesa biotopu interpretācijas semināros
 - Jauna informācija/pieredze par biotopu sastopamību un interpretāciju
- Biotopu pārklāšanās
 - Ekoloģiskie gradienti (piem., 7110* vs 91D0*)
 - Abiotiskie vs biotiskie izdalīšanas kritēriji (piem., 2180 vs 9010*)
- Biotopa kvalitāte
 - Aizsardzības vērtība
 - Atjaunošanas iespējas

Problēmas biotopu kartēšanā

- ES nozīmes biotopu kartēšana tiek veikta
 - Izstrādājot dabas aizsardzības plānus ĪADT
 - IVN
 - Natura 2000 biotopu monitoringa 0. fāze
 - Projekti
- Nav vienotas sistēmas biotopu kartēšanā
 - Iepriekšējās informācijas/kartējumu izmantošana nav saistoša
 - Atšķirīgs kartējumu detalizācijas līmenis
 - Biotopu interpretācijas problēmas (sk. iepriekš)
- Nav vienotas biotopu kartējumu datubāzes
 - Emerald projekta dati par biotopu atrašanās vietām – LVĢMA
 - Biotopu kartējumi DA plānu izstrādē – DAP
 - Natura 2000 biotopu monitoringa kartēšanas rezultāti – LVĢMA
 - IVN dati – paliek tikai IVN ziņojumos

Problēmas biotopu kartēšanā - risinājums

- Viena valsts institūcija, kas atbildīga par ES aizsargājamo biotopu “kartējumu datubāzes” uzturēšanu
- Iepriekšējo kartējumu izmantošana visos darbos ar biotopu inventarizāciju – obligāta! (iepriekšējā kartējuma robežas tiek koriģētas, izmaiņas pamatojot)

Problēmas biotopu interpretācijā - risinājums

- Stingra metodika biotopu noteikšanai un kvalitātes novērtēšanai
- Regulāra ekspertu savstarpējā kalibrācija

Paldies par uzmanību!

norway
grants

VIDES MINISTRIJA